

Η Κυθρέα και η αρχαία πολιτεία των Χύτρων

(Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος
αρ. 22—23).

Στην αρχαία πολιτεία των Χύτρων από τις ανασκαφές που ενήργησε ο Μ. Ο. Bichter το 1883 απεκαλύφθηκε ένα ιερό της Παφίας Θεάς με απειράριθμα αφιερωτικά αγαλμάτια και φιγούρες που δείχνονται από τις επιγραφές 5390 - 5391.

Α' Λίθινα αγαλμάτια: Συνήθη επίπεδα στη ράχη με τέχνη όπως εκείνα που αναφέρθηκαν στη Βώνη προηγουμένως cf 5282, 5296.

(α) Κύπτοντα αγόρια cf Βώνη 5112.

5201 Αριστερό χέρι πάνω σε πάτερα. Ο χιτώνας συρόμενος επάνω υπεράνω ενός βουβώνος.

5202 - 5207 Πτηνό κρατούμενο στο δεξί χέρι.

5208 Με χαρακτηριστικό περιδέραιο της σφραγίδας δακτυλιδιού με κεφαλή ταύρου σαν κρεμαστό κόσμημα.

5209 - 5216 Κεφαλές αγοριών που είναι όμοια. 5211 φορεί ένα επίπεδο κύπελλο 5212 - 5213. Ένα στεφάνι; Μια γυναικεία κεφαλή.

(β) Τροφοί μητέρες. Η θεά καθισμένη επί θρόνου με υψούμενη ράχη και βραχιόνες. Βαρέως σκεπασμένη με ύφασμα. Το βέλος υπεράνω της κεφαλής. Στο αριστερό γόνατο κρατεί ένα σπαργανωμένο παιδί μέσα σε δεικνυόμενο σκούφο. Όλα βρίσκονται σε ομαλό ορθογώνιο πλαίσιο.

5217 - 5219 Ιθαγενής πρώιμος τύπος. Υφασμα χωρίς διπλώσεις, άτεχνο και βαρύ.

5220 - 5222 Αιγυπτιακή επίδραση στην περιποίηση της κεφαλής. Υφασμα χωρίς διπλώσεις Φορούν ένα απλό περιδέραιο.

5223 Ελληνική επίδραση αισθητή στην κεφαλή. Υφασμα ακόμη χωρίς διπλώσεις αλλά ωραιότερο υπόδειγμα.

5224 Ελληνική επίδραση. Διπλούν περιδέραιο. Υφασμα διπλώσεων χρωματισμένο κόκκινο.

5225 Κεφαλή μόνο. Ελληνική επίδραση.

5226 - 5240 Ελληνική επίδραση αυξανόμενη. Διπλώσεις του υφάσματος εμφανείς, εκτός στο 5230, 5227. Λεπτομέρειες χρω-

ματισμένες κόκκινο. 5228 υψηλά παιγνίδια υπεράνω βέλους.

5241 - 5252 Κεφαλές όμοιες. 5248 υψηλό κτένισμα υπεράνω του βέλους.

5241 - 5246 υψηλό κτένισμα. 5244 - 5247 ιδιαίτερα αγνός αρχαϊκός ελληνικός τύπος.

Β' Τερρακόττες

γ. Γυναίκες αφοσιωμένες ανεγείρουν:

(α) Τεχνική χιονανθρώπου

5253 - 5254 Κυλινδρικός κορμός. Αμφότεροι οι βραχιόνες υψούμενοι στην κεφαλή.

5255 - 5257 Κεφαλές ίδιου τύπου. Μύτη, βλέφαρα, παρειές πηγούνι και φτιά εξέχοντα.

(β) Πεπιεσμένης τέχνης. Αιγυπτιακά χαρακτηριστικά και βαρετό ντύσιμο κεφαλής, γυμνό ή μέσα σε διαφανές ύφασμα.

5258 Χέρια κοντά στα πλευρά. Διπλούν περιδέραιο.

5259 Χέρια κοντά στα πλευρά. Κόμη τακτοποιημένη σε πλεξίδες.

5259 Χέρια κοντά στα πλευρά. Κόμη τακτοποιημένη σε πλεξίδες από πίσω προς τα εμπρός και καταβαίνουσα χαμηλά στο μέτωπο Αιγυπτιακής μόδας. Επεξεργασμένα περιδέραια με κρεμαστούς δίσκους. Παρόμοια δείγματα στα Κούκλια 4377 και στο Ashmolean Museum, Oxford.

5260 - 5265 Χέρια κοντά στα πλευρά. Κόμη σε ευρείες ομάδες πλοκάμων μπροστά από τους ώμους (Αρχή ελληνιστικής επίδρασης).

5266 Χέρια κοντά στα πλευρά. Ο ίδιος τύπος που συνηθίζεται στον Ελληνικό τύπο. Χιτώνιο με διπλώση που ζώνει δια μέσου τα στήθη. Βαρύ περιδέραιο.

5267 Αμφότερα τα χέρια υποστηρίζουν τα στήθη. Αιγυπτιακή επίδραση. Υφασμα χωρίς διπλώσεις.

5268 - 5273 Αμφότερα τα χέρια στηρίζουν τα στήθη. Προχωρημένη ελληνική επίδραση. Χιτώνιο εμφανές. Υψηλό ντύσιμο

κεφαλής με το βέλος να πέφτει όπισθεν. Περιδέραιο κρεμάμενο, όμοιο με το 4346 (τύπος 5ου και αρχές 4ου αιώνας).

β' τροφοί μητέρες

5274 - 5275 Τεχνική χιονανθρώπου.

5276 - 5280 Αιγυπτιακή τεχνική (μέθοδος).

5281 Ελληνική τεχνική. Δεικνυόμενο κύπελλο. Πλεξίδες μαλλιών επί των ώμων.

γ. Γυναικείες λάτρες διαφόρων τύπων.

5282 Αιγυπτιακά χαρακτηριστικά, ντύσιμο κεφαλής, περιδέραιο στο λαιμό και ύφασμα χωρίς διπλώσεις. Αριστερός βραχίονας κρεμάμενος δια μέσου της κοιλότητας του βραχίονος του χιτωνίου.

5283 Το ίδιο. Οι βραχίονες μέσα σε αδειανά μανίκια.

5284 Πυξίδα μέσα στο αριστερό χέρι.

5285 Ίμάτιο δεικνυόμενο υπεράνω του χιτώνος.

5286 Ίδια στάση με το ως άνω υπ' αριθ. 5260.

5287 Τύμπανο μέσα στο αριστερό χέρι.

5288 Από ένα κυκλικό χορό.

5289 Κομιστής άνθρων: Αρχαϊκή Ελληνική επίδραση.

5290 - 5295 Από κυκλικούς χορούς. Ενωμένοι στους ώμους εκτός του 5295.

5296 Τυμπανοκρούστης. Το τύμπανο στο αριστερό χέρι, κτυπούμενο με το δεξί.

5297 - 5300. Τυμπανοκρούστης. Αιγυπτιακού τύπου. Το τύμπανο επίπεδο με τον αριστερό ώμο.

5301 Τυμπανοκρούστης. Υφασμα άνευ διπλώσεων. Τύμπανο κολοκύνθης αντί συνθισμένο τύμπανο.

5302 Παίκτες διπλού φλάουτου. Αιγυπτιακού τύπου.

5303 Παίκτες διπλού φλάουτου.

5304 Σάτυρος πωγωνόφορος, αρχαϊκού Ελληνικού τύπου cf 5153 Βώνη.

5305 Συμβατικά δένδρα [κυπάρισσοι] στο κέντρο ενός κυκλικού χορού.

5306 - 5314 Αποσπασμένοι έκφυλοι σε μια απλή μορφή συλλόγου.

γ. Κυκλικοί χοροί των τριών ή περισσότερων καλοπιασμένων μορφών. Όλα τμηματικά.

5315 - 5322 Αιγυπτιακό ατυλ. Όλα περιβαλλόμενα από στεφάνι.

5323 - 5332 Αρχαϊκή Ελληνική επίδραση. Κορυφώδης σκούφος, χέρια ενωμένα.

5333 - 5339 Αρχαϊκή Ελληνική επίδραση.

Υψούμενο ύφασμα ραβδώσεων και με τα δυο χέρια.

h. Ζώα και πτηνά.

5340 Περιστέρα, πολύ μικρά. Τεχνική χιονανθρώπου.

5341 Κεφαλή πετεινού. Λίθος. Λοφίο χρωματισμένον κόκκινο.

5342 Κεφαλή λιονταριού, όμοια με ροδική εργασία. Σιαγόνες ανοικτές: γλώσσα κρεμάμενη κάτω μπροστά. Μακρύς σωληνοειδής λαιμός. Στόμα παρόμοιο με στόμα οχetőυ.

5343 - 5344 Κεφαλές ίππων διπύλου τύπου.

5345 Κεφαλή ίππου. Επεξεργασμένος χαλινός προσαρμοσμένης εργασίας.

i Διάφοροι τύποι.

5335 Μορφές σκεπασμένες με ύφασμα. Αριστερός βραχίονας ακουμβών επί στήλης (είδος κολώνας). Αριστερή κνήμη διασταυρούμενη μπροστά επί της δεξιάς.

5336 Μικρή κεφαλή με κυματίζουσα κόμη και με κορυφώδη σκούφο κεφαλής. Ελληνική (τανάγρα) επίδραση.

5337 Καλούπι για τερρακόττες Αιγυπτιακού τύπου.

5337a Μορφή κομίζουσα μεγάλη επίπεδη λεκάνη επί της κεφαλής υποστηριζόμενη από το αριστερό χέρι ενώ το δεξί είναι κοντά στο πλευρό.

5338 - 5339 Αρχαϊκός ελληνικός τύπος. Λίθινα τεμάχια. Σπειροειδή σκουλαρίκια στο ακρότατο του λοβού των αυτιών.

5340 - 5345 Ζώα και πτηνά.

5346 Κρεμαστό κόσμημα.

5347 Πολεμιστής τύπου ομοίου με κολώνια.

5348 Μορφή μικρού αγοριού, μέσα σε κορυφώδη σκούφο.

5349 Ράβδος αργίλλου ομοίου με κολώνια. Σειρές εντυπωσιακών κύκλων περίξ της βάσεως.

5350 Διάφορες κεφαλές προηγμένων τύπων.

5398 Μεγάλη κεφαλή τερρακόττας όμοια με την υπ' αριθμ. 5719 που βρέθηκε στο Ίδάλιο. Κυπριακού, στύλ με τετράγωνο μάλλον πρόσωπο και πλατειά ανοικτά μάτια με προτεταμένη μύτη.

Βλέφαρα πετρωμένα με χαραγμένες γραμμές. Ίχνη μαύρου χρώματος.

5399 Ανώτατο μέρος κοίλης μορφής τερρακόττας όμοια με το υπ' αριθ. 5557.

Ατεχνη εργασία. Πολύ πλατύ πρόσωπο

χωρίς καμιά διακριτική προσπάθεια στον τύπο.

Κυπριακές επιγραφές.

5390 Πλάκα από ασβεστόλιθο με την κορυφή και το δεξί άκρο προστατευόμενα. Επιγραφή σε κυπριακά χαρακτηριστικά, οπισθοδρομική σε τρεις γραμμές.

ta - se - te - o - e - mi - ta - se - pa - pi [- a - se - Ka - se - me

τας θεώ ημί τας πα φι [ας κας(και. με ka - te - te - ke - ka - ri - ti - mo - se - o - [κατέθηκε χαρίτιμος ο [i - tu - ka - i - [-] — te [-] - i - te - i i [v] τυ χα [i (v)] τε Δτι!

Plate VIII δημοσιευμένο υπό D. Pierides, The Cyprus Museum, I (Λάρνακα 1883) R. Meister Gz. Dialekt - Inschr.

5391 Βάση αγάλματος με κοίλωμα, από ασβεστόλιθο. Κορυφή, βάση και αριστερή πλευρά διατηρούμενες. Επιγραφή σε κυπριακό χαρακτήρα, οπισθοδρομική σε τρεις γραμμές.

ta - se - te - o - e -] mi - ta - se - pa - pi
τας θεώ ημί τας Παφι
a - se - a - u]ta - ra - me - e - ve - se
ασ αυ ταρ με εφε σε
] mi - se - i - tu - Ka - i
— Θέ]μις i(v) τύχα

Πιάτο VII δημοσιευμένο υπό D. Pierides R. Meister.

Πήλινα ειδώλια. Αρχαϊκής περιόδου
700 - 500 π.Χ.

Η μελέτη της εξέλιξης των πήλινων ειδωλίων και αγαλμάτων στην περίοδο τούτη διευρύνθηκε πολύ με την ανακάλυψη και έρευνα στο Ιερό της Αγίας Ειρήνης (Σουηδική αποστολή, τα ευρήματα του οποίου βρίσκονται στη IV σελ. 73). Η μελέτη των διαδοχικών στρωμάτων του ιερού τούτου διευκρίνισε την εξέλιξη της πλαστικής σε πηλό στην περίοδο τούτη και εβοήθησε την χρονολόγηση παρομοίου υλικού που βρέθηκε προηγουμένως και σ' άλλα ιερά. Χαρακτηριστικό της περιόδου τούτης υπήρξε η κατασκευή πήλινων αγαλμάτων μεγάλου μεγέθους παράλληλα προς την κατασκευή μικρών ειδωλίων. Τούτο έγινε στο τελευταίο τέταρτο του 7ου π.Χ. αιώνα και συνεχίσθηκε σ' όλο τον 6ο αιώνα και στους επόμενους αιώνες.

Τμήμα VI (23) Ειδώλιο γυμνής γυναίκας που φέρει δακτύλιο δια του διαφράγματος της ρινός βρέθηκε στο ναό της Παφίας

Αφροδίτης στην αρχαία πόλη των Χύτρων (Κυθρέα) 1883.

Η Κύπρος υπήρξε ιδιαίτερα πλουσία σε Φοινικικές επιγραφές απ' όλες δε τις αρχαίες πόλεις της Κύπρου απέδωσε το πλείστο μέρος 80% των γνωστών εκ Κύπρου Φοινικικών επιγραφών. Τέτοιες πόλεις που βρέθηκαν παρόμοιες επιγραφές ήταν το Ιδάλιο, η Ταμασσός, η Λάπηθος, οι Γόλλγοι (Αθηαίνου) οι Χύτροι (Κυθρέα) και η Πάφος.

Οι περισσότερες των επιγραφών τούτων ανήκουν στον τέταρτο αιώνα και στις αρχές των Πτολεμαϊκών χρόνων, αλλά το Μουσείο κατέχει σπουδαιότητα επιγραφή του πρώτου ημίσεος του 9ου αιώνας π.Χ. (Αρ. 1) που είναι η αρχαιότερη των επιγραφών που βρέθηκαν έως τώρα. Είναι τούτη μεγάλης σημασίας, γιατί αποδεικνύει την ύπαρξη Φοινικικών στοιχείων ήδη στον 9ο αιώνα δηλ. κατά ένα περίπου αιώνα προ της Φοινικικής διεισδύσεως κατά τον 8ο αιώνα. Στο δεύτερο ήμισυ του αιώνας τούτου ανήκουν τα γνωστά κύπελλα από τη Μούττη Σινόα (7 μίλια στα Βόρεια της Αμαθούνας) που βρίσκονται τώρα στην Εθνική Βιβλιοθήκη των Παρισίων στον 7ο δε αιώνα ανήκουν δυο αγγεία της συλλογής Cesnola που φέρουν φοινικικές επιγραφές.

Εκτός από τις Φοινικικές επιγραφές το Μουσείο κατέχει πληθώρα επιγραφών σε Κυπριακή συλλαβική γραφή που ερχησιμοποιείτο από τους Κυπρίους από τον 6ο αιώνα ίσως και ενωρίτερα μέχρι του 3ου αιώνα π.Χ. για την Ελληνική γλώσσα. Η Κυπριακή συλλαβική γραφή αποτελείται από 60 σημεία και καθένα απ' αυτά αντιπροσωπεύει συλλαβή π.Χ. πα - κα - τε - λε κ.λ. Ετσι το όνομα Αφροδίτη εγράφετο ως εξής: Α - πο - ρο - τι - τέ το δε Παφία: Πα - πι - α. Το όνομα Στασικυπρος: Σα - τα - σι - κυ - πο - ρο - σε και ούτω καθεξής. Γι' αυτό η ανάγνωση καθίστατο δύσκολος. Οι επιγραφές διαβάζονταν από δεξιά στα αριστερά ενίοτε δε και αντίστροφα. Τα δε σημεία ήταν διαφορετικά από τη μια πόλη στην άλλη.

Το μεγαλύτερο μέρος των επιγραφών τούτων που βρίσκονται σήμερα στο Μουσείο βρέθηκαν: Στην τοποθεσία «Ραντίδι» Πάφου από τις ανασκαφές του Δρος Zahn (1910) και οι περισσότερες απ' αυτές είναι αναθηματικού περιεχομένου και αναφέρονται στον Απόλλωνα και στην Αφροδίτη. Άλλες επιγραφές σε Κυπριακή γραφή προέρχονται

από το Μάριο, τους Χύτρους και την Πάφο.

Για περισσότερες λεπτομέρειες επί των Ελληνικών επιγραφών στην Κυπριακή γραφή ο αναγνώστης παραπέμπεται στα συγγράμματα του W. Deecke, B. Meister O. Hofman και Myres (Handbook of Cesnola Collection).

Ο τίτλος του αρχιερέως προστέθηκε εις τον του στρατηγού στις αρχές της βασιλείας του Πτολεμαίου του Επιφανούς, ήταν δε αρχιερεύς αρχηγός όχι μόνο της λατρείας του βασιλέως, αλλά και γενικά της λατρείας στη Νήσο.

(17) Τεμάχιο επιγραφής επί γρανίτου εκ Χύτρων (Κυθρέα): Τούτο βρέθηκε στην περιοχή του Αγίου Δημητρίου κοντά στην Κυθρέα, όπου βρέθηκε και το χάλκινο άγαλμα του Σεπτιμίου Σεβήρου, που ήταν αυτοκράτορας της Ρώμης στο πρώτο ήμισυ του δεύτερου π.Χ. αιώνας.

[Βασιλεί Πτολεμαί]ω και βασιλίση Κλεοπάτρα [ι]

[Θεοίς Φιλομητ]ορσι και Ερμεί και Ηρακλε [ι και] [τυχ -

[ο δείνα Αστυά] νακτος παισι λαρπαδαρχιω [ν].

Πρόκειται περί αναθηματικής επιγραφής υπό του υιού του [Αστυά] νακτος του λαμπαδαρχούντος παισίν κατά τους αγώνας λαμπαδηδρομιών. Η αφιέρωση γίνεται πρώτο προς τον Πτολεμαίο και Κλεοπάτρα φιλομήτορας, προς τον Ερμή και Ηρακλή ως Θεούς των αγώνων και προς την Τύχη των Χυτρίων. Τούτη είναι η πρώτη μνεία λαμπαδηφοριών στην Κύπρο και δείχνει επίσης την ύπαρξη γυμνασίου στους Χύτρους.

Τμήμα 19 Μέση Σειρά. 1

Χειροποίητα αγγεία που ανήκουν στο ρυθμό των μελανών αγγείων με ερυθρά κοσμήματα. Τούτα μοιάζουν στην ποιότητα με τα αγγεία, που έχουν μελανό επίχρισμα. Το πιο κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η γραμμική διακόσμηση με ερυθρό χρώμα. Μερικές φορές τα αγγεία τούτα έχουν σχήμα το οποίο απομυμείται τα μελανά και λευκά αγγεία. Η τάση για απομίμηση προτύπων από μέταλλο διαφαίνεται καθαρά σε πολλές υδρίες ως π. Χ. στο υπ' αριθ. (88) Πίναξ ν3. Τούτο είναι φανερό από τη λεπτότητα των τοιχωμάτων, των αιχμηρών χειλέων, των λαβών και εκ του όλου εν γένει σχηματισμού του αγγείου.

Τα αγγεία του ρυθμού τούτου (μελανά μετ' ερυθρών κοσμημάτων) εμφανίζονται περί τα μέσα της Μέσης Εποχής του χαλκού και αρχίζουν να επικρατούν στα τελευταία έτη του 18ου και 17ου αιώνας. Πιθανότατα δε τούτα να είναι καθαρά κυπριακής προελεύσεως παρ' όλο που μερικοί των ειδικών πιστεύουν ότι είναι ξένης εμπνεύσεως.

Τα δείγματα της συλλογής τούτης προέρχονται από τις τοποθεσίες Κλαυδιάς (1899) Χύτρων και 'Αρπερας (1914). (89) Οινοχόη μετά γραπτών κοσμημάτων εκ γεωμετρικών οχημάτων και παραστάσεων Φοινίκων.

Ανευρέθηκε εντός τάφου στη Μηλιά (επαρχ. Αμμοχώστου) μεταξύ άλλων αγγείων του ρυθμού των μελανών μετ' ερυθρών κοσμημάτων αγγείων, που ανάγονται στον 18ο και 17ο αιώνα π.Χ. Μοιάζει και τούτη με τα λευκά κυπριακά αγγεία και πιστεύεται πως εισήχθηκε πιθανώς από τη Συρία ή την Παλαιστίνη.

Αίθουσα vii. Κοσμήματα από χρυσάφι και σμάλτο. Πινακίς VII (4). Σύμπλεγμα εξ ελεφαντοστούν: Λέων φονεύων έλαφο. Βρέθηκε στους Χύτρους και ενθυμίζει παράσταση νομισμάτων του Κιτίου που κόπηκαν επί του βασιλέως Αζβάαλ (445 - 425 π.Χ.) που είναι γνωστή και στην Ανατολική εικονογράφηση. Ο Babelon (διάσημος συγγραφέας) δίδει ιδιαίτερη ερμηνεία στην παράσταση τούτη του νομίσματος και φρονεί πως συμβολίζει τον θρίαμβο των Περσών εναντίον των Ελλήνων. Αγοράσθηκε το 1930.

Επιγραφές εις Κυπριακή συλλαβική γραφή.

Αναθηματικές. Δυο επιγραφές από το ναό της Παφίας Αφροδίτης στους Χύτρους. Αυτές βρέθηκαν μέσα στο ναό της Παφίας Αφροδίτης στους Χύτρους (σημερινή Κυθρέα) στις ανασκαφές που έκαμε ο O. Richter το 1883. Είναι γραμμένες στη συλλαβική γραφή και διαβάζονται εκ δεξιών προς τα αριστερά.

(5) Η πρώτη επιγραφή είναι πάνω σε πλάκα από ασβεστόλιθο και έχει ως εξής:

Τας Θεώ ημί τας Παφί[ας] κας με
κατέθηκε χαρίτιμος ο [.....

i (v) τύχα [α] ξαταί

Πρόκειται όθεν περί αγάλματος της Αφροδίτης κατατεθέντος υπό Χαριτίμου υιού του εν τύχη αγαθή.

(6) Η δεύτερη επιγραφή είναι επί βάσεως

αγάλματος εξ ασβεστολίθου και έχει ως εξής:

Τας Θεώ ημί τας Παφί -
ας αυτάρ με έφεσε
..... εμίσ εν τύχα.

Και πάλιν άγαλμα της Αφροδίτης κατατε-
θέν υπό τινος του οποίου το όνομα λήγει εις
.... εμίσ.

Αίθουσα ΙΧ

(23) Μιλιάριο του Ρωμαίου Αυτοκράτο-
ρος Μακρίνου.

— Κίων εκ φαίου ασβεστολίθου μετά δι-
γλώσσου (Λατινικής και Ελληνικής επιγρα-
φής - εκ τοποθεσίας που απέχει ήμισυ μίλι
από το λόφο πάνω στον οποίο βρίσκεται το
Ανάκτορο του Βουνιού (Αίπεια) παρά τη ση-
μερινή οδό μεταξύ Σόλων (Καραβοστάσιου)
και Πόλεως Χρυσοχούς (κατελημμένη από
τους Τούρκους). Η επιγραφή έχει ως εξής:

Imp (eratori) Caisari M (arco) Opellio Se-
vero Mactino Pio

Felici Aug (usto) et M (arco) Opelli(o).

Antonio Diadumena (no)
nobilissimo Caisari.

Αυτοκράτορι Καίσαρι Μ(άρκω) Οπελλίω
Μακρείνω Ευσεβή Ευτυχή Σεβασ(τώ)
Και Μ(άρκω) Οπελλίω Αντωνείνω Δι(αδυ)
μενιανώ Καίσαρι Ευσεβή Ευτυχή
τω υιώ του Σεβαστού (έτους) β^ο επί Τιβερίου
[Κλαυ]

δίου Αττάλου Πατερκλιανού ανθ [υπάτου]
η πόλις Σολίων.

Από την επιγραφή τούτη φαίνεται ότι το
μιλιάριο τούτο τοποθετήθηκε στο δεύτερο
έτος της βασιλείας αυτοκράτορος Μακρίνου
και του υιού αυτού Διαδοιμιδιάνου ήτοι το
217 - 8 μ.Χ. και επί της Ανθυπατίας Αττά-
λου. Στο κάτω μέρος της επιγραφής δηλού-
ται η απόσταση ήτοι μίλια τέσσερα. Τα ρω-
μαϊκά μίλια ήταν 1000 διπλά βήματα (pas-
sus) ήτοι 5.000 πόδια (1748.50 μέτρα). Το
σημερινό Αγγλικό μίλι είναι 1609 μέτρα.

Το οδικό σύστημα που δημιούργησαν οι
Ρωμαίοι στην Κύπρο είναι γνωστό εκ μιλια-
ρίων που βρέθηκαν σε διάφορα σημεία
στην Κύπρο και εκ χάρτου Tabula Peutinger-
iana) του 13ου αιώνος μ.Χ. ο οποίος αντι-
γράφει χάρτη των Ρωμαίων αυτοκρατορι-
κών χρόνων (2ου — 4ου μ. Χ. αιώνας). Εκ
του χάρτου φαίνεται πως υπήρχε οδός κατά
το μάλλο ή ήττω γύρω από την ακτή της
Κύπρου πλην όμως τούτη παρέκαμπε τη
χερσόνησο του Ακάμαντος όπου και κατευ-

θύνετο δια της οροσειράς της Κερύνειας
προς Νότο στους Χύτρους και κατηθύνετο
προς τη Σαλαμίνα. Εκτός από την παραλιακή
τούτη οδό ο ίδιος χάρτης δείχνει οδό που
διέσχισε τη νήσο από το Κίτιο δια της Τρεμι-
θούντας και Ταμασού και καταλήγουσα
στους Σόλους. Το οδικό τούτο σύστημα θα
περιλάμβανε και οδό διασχίζουσα την πεδιά-
δα της Μεσαορίας από τη Σαλαμίνα στους
Σόλους με πλευρικές οδούς που ξεκινούσαν
από το Κίτιο και την Αμαθούντα. Επί πλέον
μιλιάριο του έτους 80 μ.Χ. που βρέθηκε
στον Άγιο Θεόδωρο (Καρπασίας) και που
δείχνει 18 μίλια από τη Σαλαμίνα δηλώνει
πως υπήρχε και οδός κατά μήκος της Καρ-
πασίας.

Κότσος κεφαλής που βρίσκεται σήμερα
στο Nicholson Museum Sydney 1ην. No. 47
-50 βρέθηκε στην Κυθρέα. Παρόμοιο βρέ-
θηκε και σε τάφο κοντά στο Πολιτικό.

Κομβία κεφαλής, το ένα λεπτό και το άλλο
παχύ βρέθηκαν από τη Σουηδική Αποστολή
κοντά στην Κυθρέα και βρίσκονται στο Κυ-
πριακό Μουσείο αντίγραφο τούτων βρίσκε-
ται στο Nicholson Museum Sidney Αυστρα-
λίας.

Συγγενική Ορειχάλκινη εποχή. Καρφίτσα
κεφαλής που βρέθηκε στην Κυθρέα, που
βρίσκεται στο Μουσείο Νικολσον στο Σίδ-
νευ της Αυστραλίας, έφθασε στο Μουσείο
μας σαν δώρο συνοδευόμενο από μύκητα
κρίκο κεφαλής με καρφίτσα και καρφίτσα
του τύπου 7. Εμπόρευμα με διακόσμηση
του ερυθρού στο μαύρο προήλθε από την
ίδια τοποθεσία. Καρφίτσα τύπου κομβίου με
μύκητα κρίκου κεφαλής δεν μπορούν να εί-
ναι ενωρίτερα αλλά μπορούν να είναι αργό-
τερα Μ.С 11 Μέση Κυπριακή Εποχή II L -
C-I. Αργά Κυπριακή I.

Λευκά χρωματισμένο εμπόρευμα. Μερι-
κές από τις υδρίες Megiddo σε τούτο τον
τύπο δεν είναι Κυπριακής προελεύσεως
αφού τα κυπριακά δείγματα δεν εγένοντο με
τροχό. Δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία πως η
Κυπριακή καταγωγή των αγγείων σε τούτο
τον τύπο δεν είναι Κυπριακής προελεύσεως
αφού τα κυπριακά δείγματα δεν εγένοντο με
τροχό. Δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία πως η
Κυπριακή καταγωγή των αγγείων σε τούτο
τον τύπο που βρέθηκε στην Κύπρο όπου
είναι δυνατό να βλέπουμε μια βαθμιαία ανά-
πτυξη από τον τύπο Pendent Line Style to the
Cross Line Style.

Πιθανό το αγγείο του οποίου η εργασία

διητρείτο στον τάφο Ι στην Κυθρέα ο κατασκευαστής τούτου να ήταν και ο εφευρέτης του τύπου σταυροειδούς γραμμής. Εάν ο τύπος της σταυροειδούς γραμμής βρέθηκε στη Ras Shamra είναι νότιοι αργίλλου πρέπει να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι οι σχέσεις μεταξύ Ανατολικής Κύπρου και Ras Shamra ήταν πολύ κοντά και δεν είναι εκπληκτικό εάν οι αγγειοπλάστες της Κυθρέας, Καλοψίδας και Νιτοβίκλας (στη Καρπασία) κατασκευάζαν αγγεία στον ίδιο τύπο με εκείνα της Ras Shamra στην αντικρινή ακτή της Ανατολικής Κύπρου. Υπήρχε πιθανότητα ένα Κυπριακό εργοστάσιο αγγείων να ευρίσκετο στη Ras Shamra.

Διασταυρούμενοι δεσμοί απαντούν και στο εμπόρευμα αγγείων της Καπαδοκίας αλλά είναι αμφίβολο εάν υπάρχει συγγένεια μεταξύ της Κυπριακής και Καπαδοκιακής διακόσμησης αφού οι μορφές είναι διαφορετικές.

Στο βιβλίο Ohnefalsch Richter Κύπρος Κυθρέα εικόνες 69 και 70. Στις δυο αυτές εικόνες, που έχουν το μέγεθος των αρχικών προτύπων, φαίνονται εντυπώσεις δυο λιθίνων κυλινδρικών σφραγίδων. Οι σφραγίδες αυτές ανασκάφησαν υπό χωρικών στη Νεκρόπολη της προ Ελληνοφοινικής περιόδου πάνω από το χωριό Κυθρέα και πολύ κοντά στον Κεφαλόβρυσο Κυθρέας.

Στην εικόνα 69 ένας άνθρωπος στέκεται με μακράν ενδυμασία υψώνει το δεξί του χέρι σε στάση που δείχνει να παίρνει ένα όρκο ή να κάμνει μια προσευχή. Με το αριστερό του χέρι αρπάζει τον κορμό του ιερού δένδρου. Ένα ανάκλιντρο τετράποδο, ένα bucraanium, κεφαλή βοδιού με κέρατα και ένα πτηνό γεμίζουν πλήρως το υπόλοιπο του χώρου.

Η ταυτότητα στον τύπο της εικόνας 70 μαρτυρείται από την πρώτη ματιά. Ο άνθρωπος ο οποίος είναι στην περίπτωση αυτή στέκει σ' ένα αμάξι που το σύρει ένας μόνο ίππος και φορεί το ίδιο κουστούμι όπως και ο άνθρωπος στην εικόνα 69. Κοιτάζει στην ίδια διεύθυνση, η κεφαλή του είναι φορμαρισμένη στον ίδιο τύπο και το δεξί του χέρι υψούται με τον ίδιο τρόπο. Ο οδηγός του δίφρου (άρματος) είναι εδώ ο ίδιος ο κυνηγός ή πιθανό η παρουσία κάποιου απουσιάζοντος κυνηγού δηλώνεται από το τόξο και το βέλος. Μια αρσενική έλαφος, ένα μικρό τετράποδο και δυο μικρά πτηνά παρουσιάζουν το θήραμα τους.

Εκθέσαμε λεπτομερειακά όλα τα ευρήματα που βρέθηκαν στη πολιτεία των Χύτρων που περιλάμβανε τις ανασκαφές που έγιναν στη Βώνη και εκείνες που έγιναν στους Χύτρους στην περιοχή που λέγεται Άγιος Δημητριανός που εκτεινόταν Βορειοανατολικά της σημερινής κωμόπολης της Κυθρέας.

Όπως φαίνεται από τα ευρήματα που βρέθηκαν στις ανασκαφές στην Περιοχή της Πολιτείας των Χύτρων, η Βώνη παρουσιάζει πλουσιότερη συλλογή από εκείνη που βρέθηκε στους αρχαίους Χύτρους. Τούτο οφειλόταν στη πλεονεκτική θέση που ήταν κτισμένο το χωριό Βώνη και την εγγύτητα που είχε προς τους αρχαίους Χύτρους. Η Βώνη ήταν κτισμένη στον ανοικτό κάμπο ενώ η αρχαία πολιτεία των Χύτρων εκτεινόταν στις υπώρειες της οροσειράς του Πενταδάκτυλου. Η πλεονεκτική της θέση στον κάμπο ήταν βολικός τόπος για κάθε επισκέπτη. Γι' αυτό και στη Βώνη ήταν κτισμένο το ιερό του Απόλλωνος στον οποίο οι Αρχαίοι έτρεφαν περισσότερο λατρεία εξαιτίας των πολλών ιδιοτήτων που απέδιδαν στο θεό του ήλιου.

Ήταν ένας από τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου. Ήταν γιός του Διός και της Λητώς η οποία εξαιτίας της ζηλοτυπίας της Ηρας και του όφεως Πύθωνος διωκόμενη κατέφυγε στην νήσο Δήλο και εκεί κάτω από το όρος Κύθνο γέννησε τον Απόλλωνα και την Αρτεμη, θεούς τον μεν του ηλίου την δε της σελήνης. Σαν θεός του φωτός ο Απόλλων απεκαλείτο και Φοίβος και Λοξίας και Λύνκος. Παρίστατο δε πάντοτε ως ωραίος νεανίας με ωραία κόμη κατά το πλείστο γυμνός. Επειδή κατετόξευσε τον Πύθωνα που είχε καταδιώξει την μητέρα του έφερε συνήθως τόξο και βέλη ότε επικαλείτο τοξότης, εκατηβόλος. Στο μέρος δε που εξολόθρευσε τον ύφιν στους Δελφούς είχε χρησμό που τον κατέστησε περίφημο σ' όλη την περίοδο της αρχαιότητας γι' αυτό κι επικαλείτο Πύθιος. Σε μερικά μέρη της Ελλάδας είχε χρηστήρια, λιγότερα επίσημα, από τα οποία έλάμβανε τα επίθετα Αβαίος, Ισμήνιος, Κλάριος, Θυμβραίος Παταρεύς. Μάλιστα του απεδίδετο και θεραπευτική δύναμη και θεωρείτο ότι προήλθε από το Βορρά (υπερβόρειος) γι' αυτό είχε τα επώνυμα αλεξίκακος, Ακείσιος, Σωτήρ, Παιάν. Σε μερικές πόλεις της Ελλάδος ελατρεύετο και σαν κτίστης, αρχηγέτης του λαού, αγυιεύς ή προστάτης των οδών.

Ήτο ακόμη και θεός παντός καλού και ευ-

γενούς εν τη διανοία, έφερε στα χέρια του αντί του τόξου ή και κοντά σ' αυτό την λύρα της ποιήσεως και της μουσικής (κιθαρωδός) και ενίοτε υπό ταύτην την ιδιότητα παρίστατο δαφνοστεφής και ποδήρης φέρων χιτώννα. Ητο δε η δάφνη το ιερόν αυτού φυτόν γιατί προήλθε δήθεν από την μεταμόρφωση της νύμφης Δάφνης που ο Απόλλων αγαπούσε. Στους Δελφούς και σ' όλη την Ελλάδα κάθε τέσσερα χρόνια ετελούντο οι περίφημοι αγώνες που ελέγοντο Πύθια προς τιμήν του.

Με τέτοιες ιδιότητες που είχε ο Απόλλων έπρεπε να συρρέουν απ' όλη την Κύπρο οι θιασώτες και οι λάτρες τούτου για να προσφέρουν τα αναθηματικά τους δώρα που βρέθηκαν με το ξεσκέπασμα του ιερού του στη Βώνη από την αρχαιολογική σκαπάνη του Richkter το 1883 και να βρεθούν τα τόσα που έχουμε περιγράψει στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας που αποτελούν πράγματι τα πολύτιμα και πλούσια εκθέματα του αρχαιολογικού μας θησαυρού στο Κυπριακό Μουσείο στη Λευκωσία.

Ας ελπίσουμε να ελευθερωθεί η κατελιμμένη Πολιτεία των Χύτρων μαζί μ' ολόκληρο το Βόρειο Τμήμα της Κύπρου μας οπότε να συνεχισθεί το έργο του αρχαιολόγου Richkter, από Ευρωπαϊκές Αρχαιολογικές αποστολές οπότε εξάπαντος θα αποκαλυφθούν νέα ευρήματα στο Βασίλειο των Χύτρων που θα ρίξουν άπλετο φως στην ιστορία και τον πολιτισμό που ανέπτυξαν οι αρχαίοι μας πρόγονοι στην ένδοξη πόλη του Αλέδρου που διάλεξε την δροσόλουστη περιοχή της Κυθρέας να θέσει τα θεμέλια μιας πολυάνθρωπης πόλης που ήταν της τύχης ν' αποβεί βασίλειο με επισκοπή για να γίνει όχι μόνον προπύργιο του Ελληνισμού αλλά και θεμέλιο της διδασκαλίας του Νεζωραίου που ενωρίς οι θείοι Απόστολοι και Παύλος και Βαρνάβας, έσπευσαν λίγα χρόνια μετά την ανάληψη του Κυρίου να σκορπίσουν ανα τα πέρατα της Κύπρου μας και να θεμελιώσουν την Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Κύπρου μας.

Εχει αναφερθεί πως η Κυθρέα είναι σύμπλεγμα χωριών που βρίσκονται κτισμένα στο βάθος μιας κοιλάδας και ξεχωρίζουν το ένα από το άλλο με ένα στένωμα που σχηματίζουν οι γύρω λόφοι της κοιλάδας. Αρχίζοντας από τον Κεφαλόβρυσο η περιοχή του λέγεται Συρκανιά και κοντά σ' αυτό είναι μικρό αρχαίο παρεκκλήσι με την επωνυμία

Αγιος Αντώνιος που ανήκει στους Μαρωνίτες. Η εικόνα του Αγίου Αντωνίου έχει μια μακράν επιγραφή στ' Αραβικά που χρονολογείται από το 1681. Άλλη εικόνα είναι της Θεοτόκου που είναι καλό υπόδειγμα άθικτου δεκάτου έκτου αιώνα. Υπάρχει επίσης και μια του Αγίου Μακαρίου που υποβαστάζεται από δυο αγίους και χρονολογείται στο έτος 1692.

Στην αντίθετη πλευρά της κοιλάδας είναι η εκκλησία της Αγίας Άννας. Είναι μια αρχαία θολωτή οικοδομή στην πλευρά ενός λόφου που γρήγορα εξαφανίζεται. Ο βόρειος τοίχος έχει πέσει εξαιτίας κατολίθωσης του εδάφους. Η εκκλησία χρονολογείται από την αρχή του 16ου αιώνα και από το σχήμα της οικοδομής φαίνεται πως πιθανό να ήταν λατινική. Στην άλλη πλευρά του ρυακίου είναι η νέα εκκλησία που περιλαμβάνει ένα οικονομστάσι του δεκάτου έβδому αιώνα που πιθανό να μετακινήθηκε από την αρχαία εκκλησία. Στο υπερώο βρίσκονται δυο εικόνες μια της Θεοτόκου και μια του Χριστού που χρονολογούνται το έτος 1675.

Παναγία Χαρδακιώτισσα: Είναι το πιο σπουδαίο αρχαίο μνημείο στην Κυθρέα. Τούτη η εκκλησία είχε γίνει μια από τα ατυχή θύματα μιας ανεξήγητης επιθυμίας όλων των Κυπρίων να κατεδαφίζουν και επανακτίζουν τις αρχαίες εκκλησίες με μοναδική δικαιολογία διότι είναι αρχαίοι ρυθμοί. Τούτο το αρχαίο οικοδόμημα είναι τελείως απογυμνωμένα και υλικά του εξωτερικού. λιθίνου κτιρίου έχουν μετακινηθεί. Το εσωτερικό στέκει άθικτο εκτός από τη μετακίνηση του εικονοστασίου. Είναι σχεδιασμένο με τρεις πτέρυγες και μια κεντρική αφίδα. Η κύρια αίθουσα περιλαμβάνει καμάρες σε κάθε πλευρά στηριζόμενες σε κοντινές στρουγγύλες κολώνες με κιονόκρανο. Ο βαρελλωτός θόλος των τριών καμάρων ενδυναμώνεται με πλευρές οι οποίες στη νότια πλευρά κατεβαίνουν επί ημίσεων κολωνών σε τρόπο που σχηματίζουν μια στοά. Το εσωτερικό απεικόνισμα είναι αρχαίο αλλά είναι δύσκολο να καθορίσουμε την χρονολογία ενός τέτοιου οικοδομήματος. Εάν όμως κρίνουμε από την παρακείμενη θέση του μπορεί να μη είναι αρχαιότερο του δεκάτου έκτου αιώνα. Παραπλεύρως αυτής της αρχαίας εκκλησίας στέκει ένα νέο οικοδόμημα σε μια ατέλειωτη κατάσταση σε μια παράδοση και διδακτική αντιπαραβολή. Τούτο το νέο οικοδόμημα κτίσθηκε στις αρχές του παρόντος αιώνας

για να ικανοποιήσει τον διακαή πόθο των κατοίκων της εξαφάνισης των αρχαίων οικοδομών, με μοντέρνες τέτοιες.

Στο άκρο της στενόμακρης κοιλάδας κι εκεί που αφήνει τα στενά της όρια κι επιτρέπει να ξανοιχτεί διάπλωτος πια ο κάμπος είναι το παρεκκλήσι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, ένα πτωχό και ταπεινό οικοδόμημα, στη βάση του κωδωνοστασίου έχει οικοδομηθεί μια μαρμάρινη Βυζαντινή πλάκα με ένα σταυρό και φύλλωμα σαν ανάγλυφο που πιθανό να χρονολογείται στο δωδέκατον αιώνα. Τούτο πιθανό να μπορούσε να σχημάτιζε το κατώτερο φάτνωμα του εικονοστασίου. Κοντά στο παρεκκλήσι τούτο ο George Jellery ανακάλυψε στο πλευρό του δρόμου ένα παράδοξο τεμάχιο στερεού λίθου. Ο λίθος τούτος απασκοπούσε να σχηματίζει ένα πρότυπο μέτρων παρόμοιο με τα πρότυπα εκείνα που συχνά βρέθηκαν μπροστά από το Pallazzo Puplico μιας μικρής Ιταλικής πόλης. Λέγεται πως είχε μεταφερθεί από την αρχαία τοποθεσία του Αγίου Δημητρίου που αναμφίβολα εχρησιμοποιείτο από τους μυλωνάδες των μεσαιωνικών χρόνων να ελέγχωσι τα μέτρα του σιταριού. Συνίσταται από κυβικό στερεό λίθο με προσεκτικό βύθισμα στις ακόλουθες διαστάσεις: 1) 24 εκατοστά τετραγωνικά, 12 εκατοστά μετρα βάθος. 2) Ένας κύκλος 16 εκατοστομέτρων διάμετρος 25 εκατοστομέτρων βάθος. 3) Ένας κύκλος 12 εκατοστομέτρων διάμετρος 25 εκατοστομέτρων βάθος. 4) Ένας κύκλος 10 εκατοστομέτρων διάμετρος 15 εκατοστομέτρων βάθος 5) Ένας κύκλος 7 εκατοστομέτρων διάμετρος 8 εκατοστομέτρων βάθος.

Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου (όπου το Νεκροταφείο της Κάτω Κυθρέας) Μονόχωρη εκκλησία είναι οικοδόμημα του παρόντος αιώνας. Οι τοίχοι είναι κατασκευασμένοι εσωτερικά με τέτοιο τρόπο που δίδουν την όψη φλεβώδους μαρμάρου και τα παράθυρα είναι γεμισμένα με λαμπρότατα ακατέργαστα χρώματα.

Η εκκλησία του Αγίου Ανδρονίκου έχει σχεδόν συμπληρωματικά ανοικοδομηθεί και μόνο ο νότιος τοίχος της εναπομένει από το παλιό οικοδόμημα. Οι τοιχογραφίες στο εσωτερικό πιθανό να χρονολογούνται τα 1720. Στη ασίδα φυλάττεται μια εικόνα της Παναγίας υποστηριζόμενη από δυο αγίους και χρονολογείται το 1742. Εδώ επίσης βρίσκεται η επιτύμβια πλάκα μιας Ελληνίδας κυρίας κάποιας ALVINAS η AKYLINAS

MERLIN η SMERLIN που χρονολογείται στο έτος 1556. Επίσης στην εκκλησία είναι μια Βυζαντινή μαρμάρινη πλάκα που είναι αφιερωμένη στο ίδιο ανωτέρω ζεύγος MERLIN ή SMERLIN.

Η εκκλησία της Αγίας Μαρίνης οικοδομήθηκε το 1734. Οι μικρές μαρμάρινες κολώνες και κιονόκρανα στη νότια στοά προήλθαν από κάποιο αρχαίο οικοδόμημα. Η εικονογράφηση των τοίχων είναι σύγχρονη με την εκκλησία άρα και το εικονοστάσι χρονολογείται το 1634 και αναμφίβολα προέρχεται από κάποια προηγούμενη εκκλησία. Στο κέντρο του πατώματος παρεμβάλλεται ένα βυζαντινό μαρμάρινο φάτνωμα, μ' ένα πολύπλοκο διακριτικό και δυο άλλα που είναι τοποθετημένα μπροστά στο εικονοστάσι. Η μόνη εικόνα ενδιαφέροντος είναι μια του Χριστού που χρονολογείται το 1861, και έχει ζωγραφισθεί από ένα μεταγενέστερο και κατώτερο χέρι.

Στο ακρότατο τέλος του χωριού και πολύ κοντά, στον κύριο δρόμο που προχωρούσε από Λευκωσία μέσω Κυθρέας προς Λευκόνοικο, Τρίκωμο, Καρπάσι είναι το μοναστήρι της Θεοτόκου ιδιοκτησία της Αρχιεπισκοπής Κύπρου. Σύμφωνα με μια επιγραφή, η εκκλησία οικοδομήθηκε εκ νέου υπό του Αρχιεπισκόπου Χρυσάνθου το 1771. Το εικονοστάσι είναι ένα υπέροχο δείγμα (baroque) μετά το Γοτθικό ρυθμό) σκαλισματος του ξύλου. Ο χρόνος έχει αφανίσει τα λαμπρά του χρώματα και το επίχρυσο αυτού, αλλά και οι περιστρεφόμενες κολώνες και τα φανταστικά ζώα, περιπλεκόμενα ανάμεσα στ' αμπέλια υπενθυμίζουν την πρόσοψη ενός δεκάτου ογδόου αιώνα Νεοαπολιτικής εκκλησίας. Οι εικόνες επίσης είναι ενδιαφέρουσες, μια ανήκει στην Αγία Μαύρη και χρονολογείται το 1561. Η αγία έχει ένα ένδυμα κεφαλής και είναι παρόμοιο με το πορτραίτο της Βασίλισσας Αικατερίνης έργο του Holbein. Είναι αλήθεια πως το πρόσωπο της Αγίας έχει βελτιωθεί αλλά το χρυσάφι και ο μπλε μανδύας είναι τα αρχικά και δεν δείχνουν σημεία ζωγραφικής από πάνω τους. Υπάρχουν ακόμη δυο εικόνες, του Χριστού και της Παναγίας που χρονολογούνται το 1680. Στο υπέρω ευρίσκεται μια μικρή και μάλλον ξύλινη της Madonna and Child περικλειόμενη σ' ένα αξιοσημείωτο Ιταλικό πλαίσιο με επεξεργασμένες γιρλάντες που καταλήγουν σε ανθρώπινα προσώπια κάτω

από κάθε πλευρά. Ελαφρά έχει υποστεί βλάβη από πυρκαϊά και παρ' όλο τούτο στην κατάσταση που βρίσκεται είναι ένα πολύ ωραίο πράγμα και είναι δύσκολο να μη παραδεχθούμε πως τούτη η κατασκευή χρονολογείται από την Βενετική Περίοδο.

Στις ενορίες που αναφέραμε πιο πάνω της Κυθρέας μπορούν να συμπεριληφθούν και τα πλησιόχωρα χωριά που εκτείνονται στην διάπλατη πεδιάδα: Χρυσίδα, Βώνη, Τραχώ-νι Παλαίκυθρο.

Η Χρυσίδα είναι ένα μεσαιωνικό χωριό που αναφέρεται από τον Βουστρινίω. Η εκκλησία της είναι αφιερωμένη στον Τιμιο Σταυρό και πανηγυρίζει στις 14 Σεπτεμβρίου προς τιμήν της Υψώσεως. Είναι μια μικρή μονόθολη εκκλησία που κτίστηκε το 1836 επί της αρχιερατείας Παναρέτου 1828 - 1840. Από το προηγούμενο οικοδόμημα σώζεται μόνο η νότια θύρα της εκκλησίας που είναι καθαρά μεσαιωνικό σχέδιο κατασκευής. Το εικονοστάσι είναι τεμαχισμένη εργασία διαφόρων περιόδων. Στο νότιο τοίχο είναι κτισμένη μια μαύρη μαρμαρίνη βάση ενός αγάλματος της κλασικής περιόδου. Η επιγραφή που υπάρχει σ' αυτή είναι πολύ καταστραμμένη αλλά φαίνεται ν' αναφέρεται σε κάποιο Jason. Αλλη βάση αγάλματος βρίσκεται έξω από τη δυτική θύρα της εκκλησίας. Χρησιμοποιείτο η μεγάλη τούτη πέτρα για ανάβαση του ιερέα ύστερα από λιτανεία γύρω από την εκκλησία και έλεγε το Ευαγγέλιο της Ανάστασης του Κυρίου την Κυριακή της Λαμπράς. Πιθανό και τα δυο αυτά λείψανα των μεγάλων βάσεων προέρχονται από τα ερείπια των αρχαίων Χύτρων στην περιοχή του Αγίου Δημητρίου. Ένας μύθος αναφέρει πως ένας πολύτεμος χρυσαφένιος και θαυματουργός Σταυρός βρίσκεται θαμμένος σε μεγάλο βάθος κάτω από το πάτωμα της εκκλησίας. Συχνές προσάθειες έχουν γίνει για τη ανεύρεση του αλλά έχουν καταλήξει σε αποτυχία.

Το χωριό Βώνη είναι ένα από τα χωριά της Κύπρου που κατέστησαν περίφημα στη διάρκεια της περιόδου της αρχαιολογικής δραστηριότητας του 19ου αιώνα με την ανασκαφή ενός αρχέγονου ναού σε έγκλειστο μέρος υπό του Κυπριακού εξερευνητικού Ταμείου το 1883. Η τοποθεσία μιας χαρακτηριστικής εποχής του χαλκού ήλθε σε φως και ένας αριθμός μεγάλων αγαλμάτων, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, διαφόρων τύπων βρέθηκαν και μετακινήθηκαν

στο Κυπριακό Μουσείο και αποτελούν τα κύρια εκθέματα του. Η τοποθεσία του ναού που ερευνήθηκε ως ανωτέρω και λυτρώθηκε μπορεί ακόμη ν' αναγνωρισθεί στη βόρεια πλευρά του χωριού όπου πολυάριθμες μεγάλες πέτρες επιδεικνύονται επειδή έχουν σχηματίσει μέρος του εγκλείστου ναού. Είναι πολύ λυπηρό πως τέτοιο σπουδαίο και σχεδόν μοναδικό παράδειγμα ναού της ορειχάλκινης εποχής με την επακόλουθη ιστορία της δεν επιφυλάχθηκε για μια αργότερη περίοδο ανακάλυψης οπότεν ήταν δυνατό να μη έχει φυγαδεύσει η μοίρα τόσων πολλών Κυπριακών αρχαιοτήτων στη διασπορά. Τέτοιος ναός θα είχε αξιοσημείωτο ενδιαφέρον σαν τα λείψανα και περιεχόμενα του μπορούσαν να διατηρηθούν άθικτα ως έχουν ευρεθεί.

Ένα έγκλειστο μέρος Κυπριακού ναού έχει μικράν ομοιότητα με τα μεγάλα πλήθη των θαυμασίων αρχιτεκτονικών οικοδομημάτων τα οποία εμείς οι νεώτεροι συνδέουμε με τις θρησκείες της Ελλάδος και της Ρώμης με τις δόξες της Ακροπόλεως των Αθηνών ή με την αγορά της Ρώμης. Συχνάκις ένας απλούς τοίχος με πηλό έγκλειστου μέρους με ένα μικρό βωμό της επιτόπιας θεότητας στη μια πλευρά της περιοχής αποτελούσε το ιερό παλάτι. Στην είσοδο που οδηγεί στη θύρα θα είναι μια ή δυο μεγάλες πέτρες ή πηλινές στάμνες για εξαγνισμό του νερού. Μέσα από το περιφραγμένο μέρος ο χώρος ήταν σχεδόν εντελώς διαμορφωμένος με ανώμαλες πέτρες βάθρα υποβαστάζοντα παράξενες μορφές ανθρώπων οι οποίες παρίσταναν τα πρόσωπα των προσοικιμένων οι οποίοι είχαν επισκεφθεί το βωμό και ήλπιζαν να εξευμενίσουν την θεότητα με τα αφιερώματα τους. Τα αφιερώματα αυτά ποικίλλουν στο μέγεθος του φυσικού, μέχρι του κολοσσιαίου τύπου. Τα αγάλματα σε περιορισμένους ναούς στην Κύπρο ήταν σχεδόν καθ' ολοκληρίαν αφιερωματικά. Αυτά παρουσιάζουν τον θιασώτη από τον οποίο αυτά αφιερώνονταν συνήθως σε συγκεκριμένη στάση, απασχολούσαν σε χαρακτηριστικές πράξεις ευλαβείας ή τέλεουργικές, παίζοντα, κατάλληλα όργανα μουσικής ή φέροντα προσφορές ανθέων, πτηνών, ζώων για θυσία. Πολλές φορές το πορτραίτο ενός αφιερωτή επεχειρείτο, αλλά πολύ συχνά η θεότητα εγένετο ανάλογα με την επιθυμία του αφιερωτή. Οι σειρές των αγαλμάτων από τη Βώνη διευκρίνιζαν τούτη τη σύγχυση.

Η εκκλησία του χωριού Άγιος Γεώργιος είναι νεώτερη κτίστηκε περίπου το 1900 αλλά περιέχει μια εικόνα που χρονολογείται το 1687. Άλλο παρεκκλήσι στο χωριό είναι αφιερωμένο στον Άγιο Δημητριάδ. Ανατολικά της Βώνης είναι η νεκρόπολη των Ρωμαϊκών και Βυζαντινών χρόνων που ανασκάφηκε το 1883.

Τραχώνι: Τούτο το χωριό στους παλιούς χάρτες αναφέρεται με το όνομα «Τρακάνι». Τα ονόματα Τράχωνας και Τραχώνι πιθανώς αποδίδονται από προηγούμενα λατομεία ενός σκληροτέρου λίθου που ευρέθηκαν εδώ. Φαίνεται να είχε γίνει ένα φέουδο των Ναϊτών. Διατηρεί μια ενδιαφέρουσα εμφάνιση αρχαίου κόσμου και οι δυο του εκκλησίες που είναι μεσαιωνικών χαρακτηριστικών παραμένουν σε αξιοσημείωτη θέση διατήρησης.

Η ορθόδοξη εκκλησία του χωριού είναι αφιερωμένη στην Παναγία και στην εικόνα της αναγράφεται η χρονολογία 1680 η οποία πιθανόν είναι επίσης και χρονολογία οικοδομής του ναού. Είναι πραγματικά ένα ευχάριστο θελκτικό θολωτό οικοδόμημα του δεκάτου εβδόμου αιώνας. Είναι γραφικό παράδειγμα του μικρού σταυροειδούς ναού με θόλο υψούμενο υπεράνω που συναντώνται τα δυο σκέλη του σταυρού. Ο νάρθηκας έχει δυο ισοστάσια γοτθικά κιονόκρανα.

Πολύ κοντά στο χωριό είναι το παρεκκλήσι του Αγίου Νικολάου το οποίο αρχικά ήταν λατινικό και αργότερα έγινε τζαμί. Είναι κτίσμα του δεκάτου πέμπτου αιώνα, μικρόν οικοδόμημα όπως είναι η πλειονότητα τέτοιων αγροτικών παρεκκλησίων και στο τελευταίο στάδιο της παραμελήσεως του έχει χρησιμοποιηθεί σαν δημόσιος σταύλος. Είναι απλούς μονόθολος με περιστοιχίζουσα ασίδα, χωρίς κανένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, αλλά είναι ο αντιπροσωπευτικός τύπος του οικοδομήματος που εκτίζετο στα κτήματα του φεουδαρχικού συστήματος για την χρήση των Λατίνων και των ακολούθων τους.

Παλαίκυθρο. Καθώς το όνομα του φανερώνει τούτο το χωριό πιθανό να ήταν η πλευρά της αρχαίας επισκοπής των Χύτρων και πιθανό μια σπουδαία εγκατάσταση κατά τους αρχαίους χρόνους. Εδώ σε μια από τις εκκλησίες φυλάσσεται μια θαυματουργή εικόνα που εχρησιμοποιήθηκε ενάντια στα σμήνη των ακριδών η οποία παραχωρήθηκε με την ιδιαίτερη ευλάβεια του Βασιλιά Ούγου του 4ου. Πιθανόν η εκκλησία αυτή είχε

την θαυματουργική εικόνα να ήταν η ερειπωμένη εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης ή Ειρήνης που μάλιστα στην εποχή των Τούρκων μεταβλήθηκε σε τζαμί.

Αναφέρεται πως ο Πατριάρχης Αντιοχείας Ιγνάτιος είχε ακούσει για την μεγάλη βλάβη που έκαμε το σμήνος της ακρίδας στην Κύπρο το 1344 παρήγγειλε στο βασιλιά Ούγο να δώσει οδηγίες να εικονογραφηθούν τρεις εικόνες: Του Αγίου Χριστόφορου του Μάρτυρος, του Αγίου Ταρασίου, Πατριάρχη Κων/πόλεως και του Αγίου Τρύφωνος. Πράγματι ο βασιλιάς Ούγος φρόντισε για τις εικόνες αυτές που στάληκαν στο Παλαίκυθρο. Όταν οι ακρίδες ενεφανίζοντο περιέφερον τις εικόνες εν πομπή έψαλλαν την ακολουθία τους κι έτσι απηλλάγησαν οι κάτοικοι από τις ακρίδες.

Mr Consul Drummond επισκέφθηκε το χωριό: 1750 και αναφέρει: «Τούτη τη νύχτα διανυκτέρευσα στο Παλαίκυθρο, που απέχει περίπου τρία μίλια από την αρχαία Κύθηρα ή Κυθρέα αλλά δεν είδα ούτε ίχνος αρχαιότητας. Ωδηγήθηκα σ' ένα μέρος όπου υπήρχαν τα θεμέλια ενός ναού που ήταν αφιερωμένος στη βασίλισσα της αγάπης. Είχα ακούσει πως ο Καδής για να εξοικονομήσει έξοδα εξόρυξης οικοδομικού υλικού από λατομείο διάταξε όλες οι πέτρες της ερημωμένης εκκλησίας να μετακινηθούν για να χρησιμοποιηθούν στην οικοδόμηση οικίας για τις γυναίκες του. Δεν θα ελυπόμουν ν' ακούσω ότι το οικοδόμημα είχε καταρρεύσει και κατασυνέτριψαν τούτο στους εναγκαλισμούς της ευνοϊκής παλλακίδας του, νοουμένου πως το αγνό κορίτσι μπορούσε να διαφύγει σώο και αβλαβές».

Στην παρούσα μελέτη μου - Η Κυθρέα και η αρχαία πολιτεία των Χύτρων - που έχει αρχίσει να δημοσιεύεται από το προηγούμενο τεύχος (αρ. 22—23) και στο παρόν τεύχος 24 εδώσασα μια λεπτομερή περιγραφή όλων των ευρημάτων που η αρχαιολογική σκαπάνη μπόρεσε να φέρει στην επιφάνεια στο περιώνυμο βασίλειο των Χύτρων και να δείξει όλη την ανάπτυξη και τον πολιτισμό που έφθασαν οι αρχαίοι κάτοικοι του από τον καιρό της ίδρυσης του μέχρι των σημερινών φιλοπρόοδων κατοίκων της που διατήρησαν την σημερινή κωμόπολη της Κυθρέας σε αξιοζήλευτα επίπεδα πνευματικής, πολιτιστικής και θρησκευτικής ανάπτυξης.

Η Κυθρέα με τα γύρω χωριά και μ' ολόκληρο το βορεινό μέρος της Κύπρου μας

είναι σήμερα κατειλημμένη από τα Τούρκικα στρατεύματα που εισέβαλαν στην Κύπρο μας την αποφράδα εκείνη ημέρα της 20ης Ιουλίου 1974 αφού εξεδίωξαν από τις εστίες του 200 χιλ. κατοίκους που ζουν σήμερα πρόσφυγες στην ίδια τους την πατρίδα και ατενίζουν από μακριά τα σπίτια και τις περιουσίες τους. Σκότωσαν εν ψυχρώ 6 χιλ. Ελληνοκύπριους με 2 χιλ. αγνοούμενους και από τους εγκλωβισμένους που στην αρχή της εισβολής ήσαν 20 χιλ. παρέμειναν μόνο μερικές εκατοντάδες γιατί άλλους μεν σκότωσαν στη διάρκεια του εγκλωβισμού τους άλλους έδιωξαν σαν ανεπιθύμητους και άλλοι εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους από τα καταπιεστικά μέτρα της Τούρκικης διοίκησης (αρπαγή της κτηματικής τους περιουσίας από τους εποίκους της Ανατολίας, περιορισμός στη διακίνησή τους, ανασφάλεια της ζωής τους κ.λ.).

Εκτοτε επιδίωξη τους συστηματική ήτο και είναι μέχρι σήμερα ν' αλλάξουν τον Ελληνικό χαρακτήρα του κατειλημμένου τμήματος της Κύπρου μας και να τον ντύσουν με Τούρκικο. Αλλάξαν τα ονόματα των χωριών και των πόλεων και των τοπωνυμίων. Εγκατέστησαν στην Βόρεια Κύπρο 40 χιλ. Τούρκους στρατιώτες και Πέραν των 50 χιλ. Τούρκων εποίκων εκ Τυρκίας με το πρόσημα της εποικίσεως σαν προσωρινοί εργάτες γης. Διένειμαν σ' αυτούς και στους Τουρκοκυπριούς τις Ελληνικές περιουσίες και αναγνώρισαν τούτους ιδιοκτήτες δυνάμει πιστοποιητικών ιδιοκτησίας που εξέδωσε το παράνομο καθεστώς Ντενκτάς. Εσύλησαν τις εκκλησίες μας αφού αφαίρεσαν ό,τι πολύτιμο είχαν φυγάδευσαν αρχαίες και πολύτιμες εικόνες των εκκλησιών μας στο εξωτερικό σε εξευτελιστικές τιμές και πλείστες μετέτρεψαν σε αποθήκες και σταύλους και πολλές άλλες σε τζαμιά αντικαθιστώντες με μιναρέδες τα κωδωνοστάσια με τους σταυρούς. Λειτουργούν τα ελληνικά ξενοδοχεία και τα εργοστάσια μας και προπαγανδίζουν τούτα σε εκθέσεις και τουριστικά γραφεία του εξωτερικού σαν δικές τους περιουσίες. Προάγουν τον τουρισμό της «Βόρειας» Κύπρου και διαφημίζουν τις συλημένες αρχαιότητές μας και την πανάρχαια Ιστορία μας, την κλεμμένη γη μας και τα ποικίλα και πλούσια προϊόντα μας σαν εξαίρετα σέ' γεύση και ποιότητα. Κυκλοφορούν γραμματόσημα και χάρτες της «Βόρειας» Κύπρου και έργα λαϊκής τέχνης (Λευκαρίτικα, Παφίτικα, Λευκονοιζιάτικα) σαν δική τους

επινόησης και κατασκευής. Σ' όλα αυτά τα προγράμματα η Κύπρος παρουσιάζεται ολότελα Τουρκική και δεν αναφέρεται καθόλου ο Ελληνισμός και η Ελληνικότητα της Κύπρου που αποτελούσε ανέκαθεν τα 4/5 του πληθυσμού της Κύπρου. Διπλωματικά αποφεύγεται η αναφορά στην εισβολή και κατοχή. Προπαγανδίζουν γενικά αρχαιότητες, ξενοδοχεία, γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα που δεν ανήκουν σ' αυτούς. Είναι ξένα σ' αυτούς γιατί άλλοι έχυσαν μόχθο και αίμα, κόπο και ιδρώτα για να κερδηθούν και αυτοί τα άρπαξαν με τη δύναμη των όπλων, με το πυρ και το σίδερο, με την ληστρική τους επιδρομή στ' όμορφο και ειρηνικό μας νησί.

Σ' ένα τους φυλλάδιο αναφέρουν πως το 1571 η Κύπρος εντάχθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και έμεινε κάτω από την Τούρκικη Διοίκηση μέχρι το 1878. Δεν εξηγούν όμως τον τρόπο που εντάχθηκε στην εξουσία τους. Δεν αναφέρουν την Ιστορική αλήθεια πως και τότε έγινε εισβολή των Τούρκων και κατέκτησαν και τότε την ειρηνική μας Κύπρο και πως κατάστρεψαν ό,τ λαμπρό και ωραίο βρισκόταν σ' αυτή πω άρπαξαν και τότε τις ελληνικές περιουσίες και τις οικειοποιήθηκαν. Πως η σκοτεινή διοίκηση των Τούρκων χαρακτηρίζεται η πιο βάρβαρη και ανήκουστη σε πράξεις βίας αρπαγής και λεηλασίας σε βάρος του Ελληνικού πληθυσμού της. Οι ταλαιπωρημένοι Έλληνες επειδή δεν υπέφεραν τα δεινοπαθήματα του Τούρκικου ζυγού έφευγαν από το νησί και έφθασε καιρός που ο πληθυσμός του κατήλθε στις 50 χιλ. σε αντίθεση που στην εποχή των Πτολεμαίων έφθασε το 2.1/2 εκατομ. εξαιτίας της άρτιας και εξαιρετικής διοίκησης και στη σημερινή μας εποχή τις 650 χιλ.

Οι Τούρκοι παραχωρούντες την Κύπρο το 1878 στους Άγγλους δεν άφησαν τίποτε που να ρυθμίζει πολιτισμό. Αντίθετα άφησαν ένα φτωχό και ταλαιπωρημένο λαό και ένα έρημο τόπο. Αφαίρεσαν και τότε από τους κατοίκους τα εύφορα και πλούσια κτήματα και στους υποτελείς Έλληνες άφησαν τα φτωχά και τα άγονα. Καρπούνταν την παραγωγή ολόκληρη της Κύπρου οι Τούρκοι κυρίαρχοι και από την πενιχρή παραγωγή των Ελλήνων έπαιρναν το μεγαλύτερο μέρος της με τη βαριά φορολογία που επέβαλλαν. Με τέτοια κακή διοίκηση που εφάρμοζαν οι Τούρκοι ήταν δυνατό ο τόπος ν' ανα

πτυχθεί και να προοδεύσει λαός που εργάζεται μόνο και μόνο για επιβίωση.

Τα μόνα μνημεία που άφησαν στο πέρασμα τους οι Τούρκοι στην Κύπρο που κυριάρχησαν για 300 σχεδόν χρόνια ήταν μερικοί μιναρέδες που κι εκείνους, όπως και σήμερα, τους έκτισαν πάνω από Χριστιανικές εκκλησίες για να τις μετατρέψουν σε ιερά τέμενη του Ισλάμ. Αυτούς λοιπόν και μόνο να προπαγανδίζουν σαν δικά τους ιδρύματα και αυτούς να επιδεικνύουν στους ξένους σαν δική τους πολιτιστική κληρονομιά. Όχι να παρουσιάζουν την αρχαιότητα της Κερύνειας και της Λαπήθου της Λευκωσίας και της Αμμοχώστου, τα Βυζαντινά φρούρια του Πενταδακτύλου, τα μοναστήρια και τις αρχαίες μας εκκλησίες που είναι όλα ατόφια Ελληνική Πολιτιστική κληρονομιά να οικειοποιείται από το καθεστώς Ντενκτάς και να επιδεικνύεται στους ξένους επισκέπτες της Κύπρου μας σαν Τουρκική.

Η εφημερίδα «ΣΗΜΕΡΙΝΗ» που εκδίδεται στη Λευκωσία πρόσφατα δημοσίευσε το πιο κάτω διαστρεβλωμένο ιστορικό φυλλάδιο που κυκλοφόρησε η ούτω καλούμενη «Τούρκικη Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» σε διάφορες εκθέσεις, σε τουριστικά γραφεία, σε ξεχωριστά περίπτερα όπου σκορπούσε τούτο κατά χιλιάδες:

«Η Κύπρος είναι ένα νησί παραδεισένιο, ένα νησί με φανταστικές ομορφιές και πλούσια ιστορία. Το νησί βρίσκεται 70 χιλιόμετρα από την Τουρκία και είναι το τρίτο σε μέγεθος νησί της Μεσογείου με πλούσια βλάστηση, βουνά, πρασινάδες, κοιλάδες και χρυσές αμμουδιές.

Πολυτελή ξενοδοχεία, αναλλοίωτες ακρογιαλιές με φυσικές αμμουδιές η πατροπαράδοτη Τούρκικη φιλοξενία, τα μικρά και καθαρά εστιατόρια με τουρκοκυπριακά εδέσματα κάνουν την Κύπρο ένα ιδανικό τόπο για διακοπές. Τις ρίζες του πολιτισμού στην Κύπρο τις βρίσκουμε πίσω στην 5η χιλιετηρίδα, στη περίοδο της νεολιθικής εποχής.

Η στρατηγική θέση που κατέχει η Κύπρος ληήρξεν η αιτία για να υποστεί το νησί πολλές εισβολές. Χετταίοι, Ασσύριοι, Πέρσες, Ρωμαίοι, Βυζαντινοί, Λουζινιανοί πέρασαν σ' όλη την μακραίωνη ιστορία του νησιού. Το 1571 η Κύπρος εντάχθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Το νησί έμεινε κάτω υπό την Τούρκικη διοίκηση μέχρι το 1878 οπότε ενοικιάστηκε στους Αγγλους. Μετά τον

Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο κατά τον οποίο η Τουρκία ήταν σύμμαχος της Γερμανίας, η Κύπρος ανακηρύχθηκε Βρετανική Αποικία.

Το 1960 η Κύπρος απέκτησε την ανεξαρτησία της και οι δυο Κοινότητες Ελληνική και Τουρκική θεμελίωσαν την Κυπριακή Δημοκρατία.

Στις 3.2.1975 θεμελίωσαν το ούτω καλούμενο «Ομόσπονδο Τουρκικό κράτος της Βόρειας Κύπρου» στο Βορεινό μέρος του νησιού μας και στις 15.11.83 το μετονόμασαν στην ούτω καλούμενη «Τούρκικη Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου».

Ανάμεσα στους κατακτητές παραλείπουν ν' αναφέρουν τους Αχαιοούς που έφθασαν από την Ελλάδα και ίδρυσαν πολιτείες που αναπτύχθηκαν σε βασιλεία με πρόοδο και ανάπτυξη Ελληνική όπως μαρτυρούν τα ευρήματα που βρέθηκαν στην Κερύνεια και στη Λάπηθο, την Αίπεια, Χύτρου, Ιδάλιο, Γόλγους, Σαλαμίνα και σ' όλους τους άλλους τόπους.

Αποφεύγουν επιμελώς ν' αναφέρουν πως το Βόρειο Τμήμα της Κύπρου με τη βάρβαρη τους εισβολή το 1974 το απέσπασαν από το ενιαίο κράτος της Κύπρου για να το μετατρέψουν σε Τούρκικο και να το ονομάσουν αρχικά «Τούρκικο κράτος της Βόρειας Κύπρου» και βραδύτερο «Τούρκικη Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου». Γιατί δεν εξηγούν τη μονομερή αποσχιστική τους ενέργεια που είναι τελείως αντίθετη με τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών και αντικειται ολοφάνερα στις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ποιός λόγος υπήρχε μετά που οι δυο Κοινότητες θεμελίωσαν την Κυπριακή Δημοκρατία να προβούν στις διχοτομικές τους ενέργειες.

Μιλούν για ιστορία της Κύπρου 5 χιλιάδων χρόνων, ενώ οι Τούρκοι εμφανίζονται σαν θρησκευτική οντότητα τον 7ο αιώνα μ.Χ. όταν ο Μωάμεθ τους διδάξε τη δική του θρησκεία. Σ' αυτή την εποχή φάνηκαν από τις στέπες του Τουρκεστάν και με επιδρομές απέσπασαν χώρες από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία για να ιδρύσουν το δικό τους κράτος. Ποιά μερίδα λοιπόν του αρχαίου πολιτισμού της Κύπρου που αναφέρουν στο διαστρεβλωμένο τους φυλλάδιο οι σημερινοί συλητές της προγονικής μας πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν ν' αξιώσουν. Αναφέρουν πολυτελή ξενοδοχεία και άλλα που κά-

νουν την Κύπρο ιδανικό μέρος για διαμονή. Μα που έχουν ανεγείρει τέτοια πολυτελή ξενοδοχεία στην Κύπρο οι Τούρκοι που τα διαφημίζουν για να φιλοξενήσουν τουρίστες από Ευρωπαϊκές χώρες. Εκτός αν εννοούν τα ξενοδοχεία της Αμμοχώστου και της Κερύνειας. Μα αυτά άλλοι κοπίασαν να κερδίσουν για να κτιστούν. Τα βρήκαν έτοιμα και τα άρπαξαν οι Τούρκοι κατακτητές.

Αναφέρουν στο παραπλανητικό τους ιστορικό φυλλάδιο πως η Κύπρος το 1571 εντάχθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Δεν αναφέρουν όμως με ποιά τρόπο οι Τούρκοι κατέλαβαν την Κύπρο. Δεν πιστεύω με το εντάχθηκε να εννοούν πως οι κύπριοι να τους εμήνυσαν να έλθουν να την καταλάβουν σαν ελευθερωτές από τους προηγούμενους κατακτητές της τους Ενετούς. Γιατί η τότε περίτρανη Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν η πλέον καταδυναστική και η πιο τυραννική απ' άλλους τους κατακτητές που γνώρισε π.ε.έ η ανθρωπότητα. Είχαν πικρή πείρα οι ταλαίπωροι Έλληνες της Κύπρου από την κακοδιοίκηση των Τούρκων από την κατάκτηση που (είχαν κάμει) στην ηπειρωτική Ελλάδα και τα Ελληνικά νησιά, κάτω από την οποία στέναζαν παραπάνω από ένα αιώνα.

Αναφέρουν ακόμη πως οι Τούρκοι παρέμειναν στην Κύπρο μέχρι το 1878 οπότε ενοικιάστηκε στους Αγγλους. Εδώσαν δηλαδή τέλος οι Τούρκοι στην κατάκτηση της Κύπρου για μερικές χιλιάδες λίρες που τους παραχώρησαν οι Αγγλοι σαν συμβολικό ενοίκιο. Δεν έχουν έτσι τα πράγματα όπως θέλουν να τα εξηγήσουν οι Τούρκοι. Οι Τούρκοι βρέθηκαν στην ανάγκη να παραχωρήσουν την Κύπρο στους Αγγλους. Βρέθηκαν στην ανάγκη του Ρωσσοτουρκικού τότε πολέμου που η Αγγλία τους βοήθησε να απαλλαγούν από τον πόλεμο που είχαν εμπλακεί τότε με τους Ρώσους. Πρόσθετα, η Αγγλία εγγυήθηκε την ασφάλεια τους από τους Ρώσους. Στην ανάγκη αυτή η Τουρκία φιλοτιμήθηκε και της παραχώρησε την Κύπρο που εποφθαλμιούσε για τη στρατηγική της θέση που είχε για την τότε Βρετανική αυτοκρατορία. Για τη φιλοτιμία της αυτή η Τουρκία δέχτηκε ένα σεβαστό ποσό που πλήρωσε η Αγγλία σ' αυτούς σαν ενοίκιο. Πόσο αχάριστη φαίνεται η Τουρκία στο μεγάλο της προσάτη, τους Αγγλους, αποδεικνύεται από τη στάση της που τήρησε στο Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αντί να πολεμήσει

στο πλευρό του Αγγλου που της φάνηκε σωτήρας στο πόλεμο με τους Ρώσους, πλεύρισε την αντίθετη παράταξη τους Γερμανούς, πράγμα που η Αγγλία χαρακτήρισε επαίσχυντο ενέργεια και προέβηκε στην ανακήρυξη της Κύπρου σε Βρετανική κτήση και συνάμα σταμάτησε να παρέχει το συμβολικό ενοίκιο που της παρείχε.

Το βόρειο τμήμα της Κύπρου μας ήταν από τα πανάρχαια χρόνια Ελληνικό. Μαρτυρούν την Ελληνικότητα των τόπων οι αψευδέστεροι μάρτυρες οι αρχαιολογικοί μας θησαυροί που βρέθηκαν στα βασίλεια των Χύτρων, και της Σαλαμίνας της Αιπείας και των Σόλων της Κερύνειας και της Λαπήθου. Το επιβεβαιώνουν οι εκκλησίες του Αντιφωνητή και της Λιθράγκωμης, τα μοναστήρια του Αγίου Χρυσοστόμου και του Παντελεήμονα, του Αποστόλου Βαρνάβα και του Αποστόλου Ανδρέα στην Καρπασία. Το διαλαλούν τα φρούρια του Αγίου Ιλαρίωνα, του Βουφαβέντου και της Καντάρας στην οροσειρά του Πενταδακτύλου. Οποιαδήποτε μέσα και αν χρησιμοποιήσουν η Κυβέρνηση της Αγκυρας και οι πληρεξούσιοι της στην Κύπρο, το εγκάθετο καθεστώς Ντενκτάς, για αλλοίωση της εθνικότητας και της δημογραφικής ταυτότητας, ουδέποτε θα μπορέσουν ούτε να τα μετατρέψουν ούτε να τα οικειοποιηθούν και να τα σφετερισθούν σαν δική τους περιουσία. Οι νόμιμοι ιδιοκτήτες τους είμαστε εμείς οι Έλληνες, εμείς οι πρόσφυγες που η βία του κατακτητή, οι ορδές του Αττίλα μας έρριξε στην προσφυγιά στην ίδια μας την πατρίδα. Στα δικά μας χέρια θα περιέλθουν για να τα διαφεντέψουμε να τα περιποιηθούμε να καρπίσουν και να θρέψουν όπως πρώτα την Ελληνική γενιά. Το απαιτεί το δίκαιο και η ηθική, οι ανθρωπίνοι και θείοι νόμοι. Το ζητεί ο δίκαιος κριτής και εξουσιαστής των Πάντων, ο Πανάγαθος Δημιουργός, και δεν μπορεί να γίνει αλλιώς.

Βιβλιογραφία:

1. *Historie Cyprus*, Bupert Gynniss Page 307.
2. *Historic Monnments of Cyprus*, Gesrke Jeffery, Page 269.
3. *Γενική Ιστορία της Κύπρου*, Ιερώνυμου Περιστιάνη, σελ. 813.
4. *Cyprus: Its sities, tombs and temples*, Cesnola page 242.